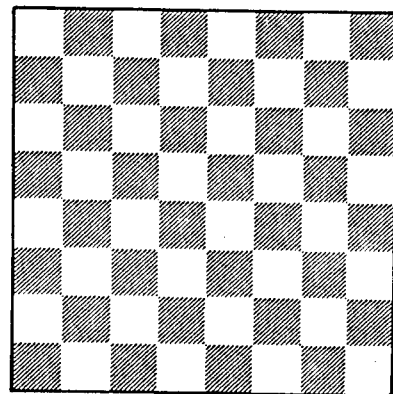
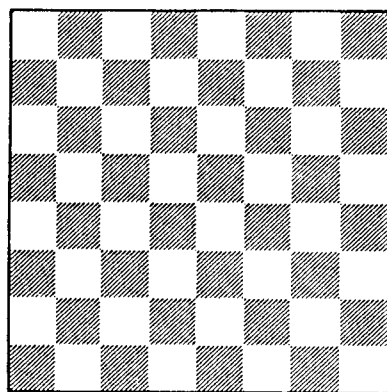
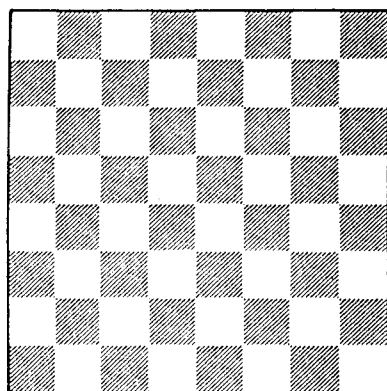

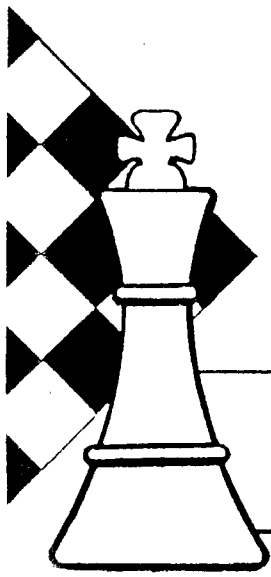
EBUR

orgaan van de

ALEXANDER RUEB VERENIGING

voor schaakeindspelstudie

EBUR

4e jaargang, nummer 2

September 1992

Kwartaaltijdschrift van ARVES.
Redactie: Harold van der Heijden (dataverwerking) en René Olthof (redacteur)
Redactieadres: Achter het Schaapshoofd 7, 5211 MC 's-Hertogenbosch,
tel. 073-133049

REDACTIONEEL

De voorjaarsvergadering in Rotterdam kende een levendige discussie over *EBUR* zowel wat betreft de vorm (formaat) als de inhoud. Ik heb begrepen dat er over het algemeen veel waardering voor het blad is, maar een kritische evaluatie kan natuurlijk nooit kwaad. Ik stel voor om tijdens de najaarsvergadering in november, wanneer we met het derde nummer uit willen komen, een enquêteformulier te verspreiden. Voor de nieuwe jaargang kunnen we dan eventueel wijzigingen doorvoeren. Mijn standpunt is dat *EBUR* naast bestuursmededelingen vooral ruimte moet bieden voor bijdragen van onze eigen leden. Zowel artikelen als schaaktechnische op- en aanmerkingen. Daarnaast is het toegankelijk maken van oude manuscripten uit binnen- en buitenland een belangrijke taak. In speciale rubrieken als instructie of een toernooi voor beginnende componisten zie ik persoonlijk weinig. Een oploswedstrijd lijkt me daarentegen wel aantrekkelijk.

In november komt een einde aan een project waar jaren aan gewerkt is: de lang verwachte encyclopedie van Nederlandse en Vlaamse studiecomponisten. Voorwaar een gebeurtenis waar wij allen reikhalzend naar uitzien. Nummer 4 van *EBUR* zal wederom een speciaal nummer worden. Dit maal komen 3 nog niet gepubliceerde artikelen uit het Selman-archief aan bod.

Ander onderwerp. Tijdens zijn verblijf in Nederland bij familie in Bussum heeft A.P. Goeljajev (83 jaar!) onze secretaris Harrie Grondijs met een bezoek vereerd.

Een krasse en slimme man, zo schrijft Harrie. Hij heeft nog zitting in de editorial board van een in Rusland te verschijnen tegenhanger van *EBUR*, maar dan ook voor problemen. Hoofdredacteur Vladimirov. Er schijnt trouwens elke week een dag te zijn dat de Moskovitische componisten bij elkaar komen. Goeljajev noemde het een holiday, maar bedoelde "holy" day!.

In dit nummer treft U naast een vijftal ingezonden brieven nog een V.S.S. bijdragen aan van C.J. de Feijter, een poging tot herstel van Jasper van Atten alsmede een onderhoudend betoog van Gerrit Wiersma over tempodwang in dame-eindspelen.

Tot onze grote schrik vernamen wij vlak voor het ter perse gaan van dit nummer van het overlijden van onze nieuwbakken voorzitter **Chris van Gunst**. Op bladzijde 21 een In Memoriam van de hand van Jan van Reek.

VIJF INGEZONDEN BRIEVEN

Zeker in een schaaktijdschrift werkt niets zo goed als het poneren van een stelling. Gewoon iets beweren, het maakt niet uit wat, en de lezers zoeken alles keurig voor je uit.

Op het vorige nummer van *EBUR* ontvingen we een record aantal van 5 schaaktechnische reacties, die wij hierbij integraal afdrukken.

Opvallend is dat de zwakke plekken feilloos aangeboord worden door onze vlijtige respondenten.

Brief 1

Aangezien ik zaterdag a.s. niet aanwezig zal zijn op de ARVES-bijeenkomst, stuur ik dit briefje om mijn reacties op het jongste *EBUR*-nummer, na een vluchtige lezing, kenbaar te maken. Ik kan alvast de redactie van *EBUR* geruststellen: de studie van Moravec uit 1913 is wel degelijk correct. Het is niet omdat een wellicht onervaren oplosser ergens niet verder geraakt dat men maar meteen moet concluderen dat een studie onoplosbaar is. Na 4...g5 5.Kg3 h1P+ 6.Kf3 g4+ 7.Kxg4 Pf2+ verliest zwart wel degelijk na bijv. 8.Kf3 Pd3 9.Ta4 Pe5+ 10.Kf4 Pd3+ 11.Ke3 Pe1 (11...Pe5 12.Te4) 12.Ke2 Pg2 13.Tg4 Kh2 14.Kf2 Kh1 15.Tg8! enz.

In de 140 jaar oude stelling van Kling & Horwitz (blz. 4) moet de looper in de beginstelling gewoon op g5 staan. Met deze correctie kom ik te laat, want ik zie zopas dat Chéron dit al eerder gevonden had.

Dobrescu (diagram 9) zou een dual hebben: 2.Ld2, maar ik zie echt niet in hoe deze zet remise maakt. Ornstein is IM, dus het zal wel niet zomaar uit de lucht gegrepen zijn, maar een beetje meer uitleg lijkt me hier toch niet misplaatst.

Ook de indrukwekkende lijst van fouten in boeken heb ik eens overlopen om te kijken of er wel alles in staat wat ik zelf ondertussen had genoteerd. Bij nr. 141 van Mann heb ik nog de volgende opmerking: de kortste oplossing is niet die uit het boek, maar wel 7.Dd4! en op 7...Db7 niet 8.De5 (Selman) maar 8.Pb6! met uiterlijk op de elfde zet mat.

Marcel van Herck, Antwerpen

Brief 2

Puin ruimen is een nuttige activiteit. Maar het is bekend dat elke fout een nieuw fout uitlokt; en zo is er in *EBUR* 92/1 vers puin geproduceerd:

1) Hr. Brunt heeft helaas maar voor de helft gelijk: de correctie van mijn *SN* nr. 2266 deugt niet; maar de oorspronkelijke stelling blijft incorrect. In *SN* was de oplossing niet goed overgekomen; deze behoorde te zijn: 1.Lb8+ Kd7 2.Lh2 b3!, hetgeen tot 3.Kc1 dwingt; na 3...Kc6 4.a7 Kb7 5.Lg1 Ka8 6.a6 Kxa7 7.f4+ is alles o.k.; doch 6...e3! bederft de studie. Het stukje van Brunt bevat nog wel meer foutjes.

Er is overigens een "echte" correctie op komst.

2) Van de onoplosbare Grin & Kralin (Nr. 47 in het Grin-boek, 1.Ld4 b1D 2.Tb2 en nu 2...Da2!, zie vorige *EBUR*) zijn twee correcties te melden:

a) v.d.Berg: Plaats een wit paard bij a1;

b) Grondijs: Kf5, Tb3, Le3, pi.c4, d5; zKc2, Pc1, pi.a2, d4; winst door 1.Tb2+ Kd3 2.Lxd4 a1D 3.Td2+ enz. Niet 1.Lxd4? Pxb3 2.Le5 Kd3 (dreigt 3...Pd4) 3.Lb2 Kc2=; nota bene de wK is naar f5 verplaatst om na 2...Kxd4 3.Td2+ de zet 3...Ke5 onmogelijk te

maken; na 3...Ke3 volgt 4.Txa2 Pxa2 5.b5+.

3) Op diagram 5, de ongepubliceerde versie van Marwitz, is pion c6 binnengeslopen. Deze behoort te vervallen.

4) De incorrectheid van de Kling & Horwitz was al eerder opgemerkt, n.l. door Chéron, die de stelling echter onder eigen naam publiceerde (Chéron's "*Lehrbuch...*", II, nr.1050)

5) Dat aan de Moravec niets mankeert was al tot jullie doorgedrongen. Zowel Chéron (I, nr. 115) als Nunn ("*Solving in Style*" geeft de variant 4...g5. Eigenlijk een beoordelingsfout; als het paard "ontsnapt" is het verloren.

Dan nieuwe wetenswaardigheden:

6) Studie Timman, *Schaakwerk II*, p.192 (opdr. C. Orbaan) geanticipeerd door J. Fritz, zie "*Dominatsija*" nr.59.

7) Studie Tkachenko, *EG* 105, nr. 8424, geanticipeerd door O. Bodoïn, versie Mees. De oorspronkelijke stelling (wKb6, Lh1, pi. a4; zKg1, Pf4, pi. h2) was gepubliceerd in "*Thèmes 64*". Als jurylid van het jaartoernooi heb ik toen mijn hoofd geschud over zoveel onnozelheid, en er toen een tweezettige inleiding aan toegevoegd: wKc6, La8, pi.a4; zKf2, Pe6, pi.h2; remise door 1.Kb6+ Pf4 2.Lh1 Kgl 3.Lc6 Pg2 4.a5 h1D 5.a6=; in deze vorm gepubliceerd in *Probleemblad* 1988/1.

8) Van de incorrecte Beljavski & Mitrofanov, *EG* 105, nr. 8439 is enkele jaren geleden al een (eerdere?) versie gepubliceerd: *EG* 92, nr. 6836.

9) Een glimlach van herkenning bij diagram nr. 40 uit het nieuwe ARVES-boekje "*Deceptive Simplicity*": het slot is bijna identiek aan mijn (bijna) eersteling, in *De Schaakwereld* 1939, nr. 308: wKa4, Lb4, pi.a5, b7; zKa7, Pd3; winst door 1.a6 Pxb4 2.Kxb4 Kxa6 3.b8T, resp. 1...Pc5+ 2.Lxc5+ Kxa6 3.b8P+. Over onnozel gesproken!

10) *PIONNENEINDSPELEN* van Kok bevat enkele al eerder geregistreerde incorrectheden:

a) nr. 4, de bekende Grigorjev, door Chéron verbeterd (alweer onder eigen naam);

b) nr. 124 van Gininger (Farago spelt Gininger, in "*Ideï Noi*"): 1.a8T Kd2 2.Ta3 Kc1! (3.Ka4 Kxb2), en zwart wint. Staat in Rueb's "*Bronnen*" IV, p. 31.

Dat was het, voor het moment!

Wouter Mees, Santpoort

Brief 3

De correcties en opmerkingen van H.T. Brunt, Harold van der Heijden en Wouter Mees in *EBUR*, Jaargang 4, Nr. 1, geven mij aanleiding tot drie opmerkingen.

A. Diagram 2 en 3

Het wordt een nietes-welles spelletje met de studie van Diagram 2. Hij is mijns inziens namelijk niet correct! Wit kan niet winnen: 1.Lb8+ Kd7 2.Lh2 b3 3.Kc1 Kc8 4.a7 Kb7 5.Lg1 Ka8 (of met verwisseling van zetten 4.Lg1 Kb8 5.a7+ Ka8) en nu is Wit in zetdwang: 6.a6? e3 7.fxe3 Kxa7 8.e4+ Kxa6 en Zwart wint, of 6.f4 exf3 e.p. met remise.

Het is niet gemakkelijk te zien hoe dit gerepareerd kan worden tot een winststudie, want de correctie van Diagram 3 heeft inderdaad een dual met 3.f4.

B. Diagram 13

Harold van der Heijden geeft een recht-toe-recht-aan alternatief voor de auteursoplossing dat zijns inziens moet winnen na 12.Ka5.

DIAGRAM 1

Ik heb mijn stevige aversie tegen dame-eindspelen (te veel mogelijkheden en altijd schaak) tijdelijk overwonnen om die uitspraak te onderzoeken. Het resultaat is: het is remise! Men zie 12...De5+ 13.Kb4 Db2+ 14.Kc4 Dc2+ 15.Kb5 Db2+ 16.Ka6 Da1+ 17.Kb7 (17.Kb6 Dg1+) 17...Dh1+ enz. Blijkbaar kan de zwarte dame remise maken als ze eenmaal "in het vrije veld" is. De aversie is er weer.

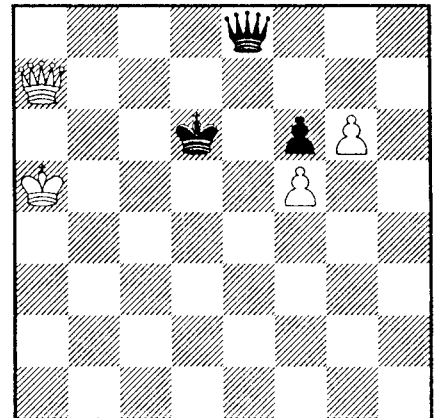

diagram 1

C. "Eindspelkunst" van J.H. Marwitz

1) Als ik al een kritische noot zou willen plaatsen bij dit prachtige werk, dan is het dat soms nevenvarianten weinig uitgewerkt worden. Dat kan bijv. geïllustreerd worden aan studie nr. 43

DIAGRAM 2

Daar staat dat de zwarte koning na 1.Lb5+ Kd8 2.Pc6+ Kc8 3.Ke5 in een matnet belandt. Maar hoe precies? Het heeft me nogal wat hoofdbrekers gekost om de winst voor Wit te vinden, zoals uit onderstaande varianten wel blijkt.

Als derde zet voor Zwart komen Tf2 en Lb3 in aanmerking. Wij bekijken deze achtereenvolgens.

I. Na 3...Tf2 4.Pd4 moet Zwart kiezen tussen Kd8 en Kb8:

a) 4...Kd8 5.Pf5 La2 (5...Lg6 6.Td7+ Kc8 7.Pe7+) 6.Td7+ Kc8 7.Pd6+ Kb8 8.Tb7+ Ka8 9.Lc6 en wint door de dubbele dreiging van aftrekschaak en 10.Tb6+ Ka7 11.Pc8 mat.

b) 4...Kb8 5.Tg7! Kc8 (5...Ka8 6.Pf5 La2 7.Lc6+ Kb8 8.Tb7+ Kc8 9.Pd6+ Kd8 10.Td7 mat) 6.Pf5 La2 7.Pd6+ Kb8 8.Tb7+ Ka8 9.Lc6 enz.

II. Na 3...Lb3 4.Pd4 kan zwart kiezen tussen vier toren- en drie loperzetten:

a) 4...Ta3(a5) 5.Kd6 en wint door de dreiging Pc6 en Tc7 mat.

b) 4...Tb2 5.Kd6 (dreigt 6.La6+) 5...Td2 6.Kc6! Lg8 7.Th8 Tg2 8.Lc4 wint

c) 4...Tg2 5.Ld7+ (5.Pxb3? Tg5+) en 6.Pxb3.

d) 4...La4 5.La6+ Kd8 (5...Kb8 6.Tb7+ Ka8 7.Pe6 en na enige schaaks van Zwart volgt Pc7 mat) 6.Kd6 Td2 7.Th8+ Le8 8.Ke5 (dreigt 9.Lb5 mat) 8...Td1 (8...Ke7 9.Pf5+ Kf7 10.Lc4+) 9.Lb5 Te1+ 10.Kd6 Te3(e7) 11.Pe6+.

e) 4...Ld1 5.Ld7+ Kb8 6.Pc6+ Ka8 7.Lc8 en mat door Lb7 of Ta7.

f) 4...Lc2 5.Tg7 (dreigt Ld7+ enz. zoals bij variant e) 5...Ta5 6.Kd6 en wint door Ld7+ enz.

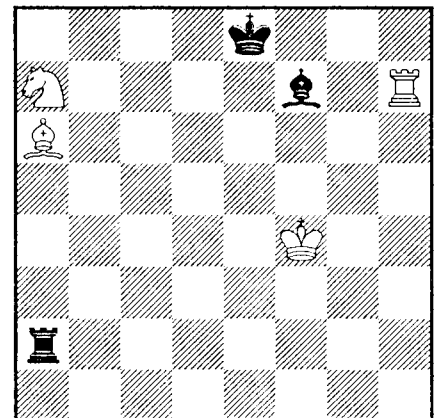

diagram 2

2) Studie nr. 5

Na 9.Ka4 zou Wit gewonnen staan. Maar mijns inziens is het na 9...Td5 remise als Zwart
 --- eerst Td1 speelt en zich niet bekommert om zijn a-pion
 --- schaak geeft op de c- of e-lijn als de witte koning de d-pion dekt
 --- met de toren op de d-lijn blijft, resp, naar de d-lijn terug gaat, als de witte koning
 de d-pion niet dekt.

Dit alles geldt zowel in de stand met Td7 en pion d6 als na Td8+ Kxg7; d7 waarna toren en pion een veld opgeschoven zijn. Door deze regels blijft de witte toren gebonden aan de d-lijn zodat Wit niet kan winnen.

3) Studie nr. 6

Dit is een eindspelstudie met een retrogade-element, maar het is bijzonder aardig dat dezelfde stelling als een zuiver retrogadeprobleem opgevat kan worden als de bijbehorende tekst luidt: "Stelling na de 24e zet van Zwart. Zwart heeft ook op de 11e zet schaak gegeven. Hoe?" Het enig juiste antwoord is: door Dd8-h4. Het voert hier te ver om dit aan te tonen, maar als er belangstelling voor is, wil ik het nog wel eens bewijzen.

4) Studie nr. 64

Een correctie van deze studie staat in diagram 5 in *EBUR*, Jaargang 4, nr. 1. Ik vraag me af op pion c6 hierin wel thuis hoort (RR: niet dus, zie brief van Mees!), omdat de gegeven oplossing 1...Lc4+ 2.Lf3+ Txf3+ 3.Ke1 Txe3 4.Lxe3 Lxb5 5.Pxa6 Kxe3 6.Pb4 La4 7.Pa2 Lc2 8.Pc1 tot winst voor Zwart leidt na 8...c5 9.Pa2 c4 10.Pc1 Lb3. Zonder pion c6 zou het remise zijn.

J. de Boer, Laren

Brief 4

In *EBUR* nr. 3, dec. 1991 wordt op blz. 7, diagram 8 in een artikel van Brian Gosling studie nr. 3 van F. Hey getoond, in de veronderstelling dat wit begint. 1.Pe6 Lh4 remise. Even goed is natuurlijk 1.Pf5 (dreigt 2.Pd6 en 2.Ph6) 1...Lf4! en altijd remise. De opgave moet dan ook luiden: zwart aan zet maakt remise!

De enige zet die dan voor zwart remise houdt is 1...Ld6!

De studie is o.a. te vinden in "*Paard- en Loperindspelen*" van I.L. Rabinowitsj. Het hoofdstuk handelt over corresponderende velden en is te vinden op blz. 93 onder diagram 104...

Hierbij enkele diagrammen naar aanleiding van getoonde studies in *EBUR* van mei 1992.

Het lijkt me toe dat de studie van Kling en Horwitz nog gered kan worden door toevoeging van een zwarte pion op e5. 1...e4 of 1...Lg5 komen niet voor verdediging in

aanmerking en na 1...Ld8 2.Pxe5 is het verdere verloop gelijk aan de originele versie.

Bij de weerlegging van de studie van Dobrescu door Axel Ornstein (2.Ld2 i.p.v. 2.Tf4+) zie ik géén remise voor wit na 2...e1D, bijv. 3.Th1+ Ke2 4.Lxe1 c1D enz. Of 4.Th2+ Pf2 enz. Tenslotte 3.Lxe1 c1D+ 4.Tc4 Dg5+ en zwart wint. Zie ik hier een of andere pointe over 't hoofd?

Tenslotte de nevenoplossing in de studie van Kalinin. Ik denk dat U wel gelijk hebt en dat 3.Dc6! ook tot winst leidt. Echter na 11.Da7? De8+ 12.Ka5 houdt zwart remise, bijv. 12...De5+ 13.Ka6 De2+ 14.Kb7 De7+ 15.Kb8 De8+ 16.Kb7 Dc6+ 17.Kb8 De8+ enz. Of 13.Kb4 Db2+ 14.Kc4 Dc2+ 15.Kb5 (15.Kd4? Df2+!) 15...Db3+ en wit ontkomt niet aan de zwarte schaakzetten.

De stand der witte dame geeft zwart de gelegenheid schaak te blijven geven. 12.Kb3 zou misschien een alternatief kunnen zijn voor 12.Ka5, maar ik heb nog een ander voorstel. Na 11.Db7 (in plaats van 11.Da7) 11...De8+ 12.Ka5 zijn in ieder geval de zetten Dd8 en De1+ niet speelbaar wegens het antwoordschaak, dus 12...De5+ 13.Db5 Da1+ 14.Kb6 Dd4+ 15.Kb7 De4+ 16.Kb8 Df4+ 17.Ka7! en dit lijkt me voor wit wel een gewonnen stand. Verdere analyse lijkt nu niet nodig. Wit kan de zwarte koning verjagen en pion g6 rukt op.

Wel, dit waren mijn bevindingen met *EBUR*, mei 1992, in de hoop dat het iets mag bijdragen.

Jasper van Atten, Pijnacker

brief 5

In het mei-nummer van *EBUR* wordt met veel ophef melding gemaakt dat de beroemde studie van Moravec (uit 1913) incorrect zou zijn. Opmerkingen als: 'Een klassieker naar de maan' en 'Snik, snik, één van mijn favoriete studies aan diggelen', waren niet van de lucht. Zoals u wellicht nog weet, gaat het om de volgende stelling:

DIAGRAM 3

De auteursoplossing verloopt zo: 1.Kh7! h4 2.Kg6 h3 3.Kg5 h2 4.Kg4 h1D 5.Kg3 en wit wint.

In een oploswedstrijd kwam de heer Eivind Gjølseth er echter niet helemaal uit. Hij liet zwart 4...g5 spelen en kwam tot de conclusie dat het paard na 5.Kg3 h1P+ 6.Kf3 g4+! 7.Kxg4 Pf2+ ontsnapt. 'Probeert u maar', voegt Harold van der Heijden er aan toe.

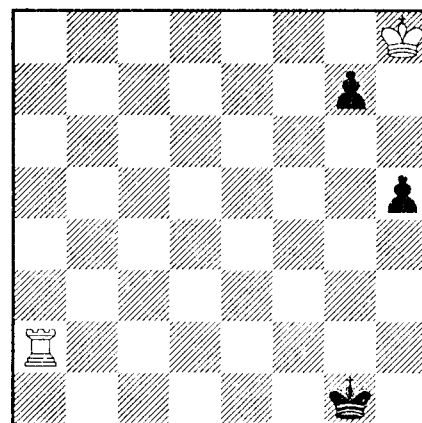

diagram 3

Het gemak dient de mens, dus liet ik er voor de grap het Duitse schaakprogramma '*Das Perfekte Endspiel*' op los. Dit programma, dat in 1989 ontwikkeld is door Bernhard Walter, analyseert alle eindspelen met maximaal 4 stukken tot in de perfectie. Ik nam de proef op de som en voerde de bovenstaande diagramstelling in. Al binnen één seconde meldde het apparaat vol trots dat wit in maximaal 11 zetten het paard te grazen kan nemen.

Het zou natuurlijk te ver voeren om alle mogelijke varianten hier op papier te zetten en daarom beperk ik me slechts tot enkele hoofdvarianten. O ja, achter sommige zetten prijkt

een uitroepteken. Dit betekent dat wit of zwart geen alternatieve zet tot zijn beschikking heeft, die even snel wint of verliest.

8.Kf3! Pd3! 9.Ta4! Pc5 (na 9...Kh2 duurt het winstproces even lang. Nou vooruit, ter illustratie een variant: 10.Te4 Kg1 11.Td4 Pc5 12.Td5 Pb7 13.Ke3 Kg2 14.Kd3 Kf3 15.Kc3 Ke4 16.Kc4 Kf4 17.Kb4 Kg3 18.Td7 enz.) 10.Tc4 (10.Tb4, 10.Td4, 10.Th4 en 10.Ta1 + winnen allemaal net zo snel) 10...Pb3 (10...Pd7 of 10...Pd3 verliezen allebei net zo snel) 11.Ke2 (11.Ke3 of 11.Tb4 winnen weer even snel) 11...Pa5! 12.Tc7 (of 12.Tc5) 12...Kh2 13.Kd2 Pb3+! 14.Kc3! Pc1! 15.Te7! Kg3 16.Te1 Pa2! 17.Kc4, gevolgd door 18.Ta1 met paardwinst.

Waarvan akte!

Robert Timmer, Hilversum

Nawoord van de redactie:

Wat betreft Harold's nevenoplossing in de studie van Kalinin kan gemeld worden dat Jasper van Atten volkomen gelijk heeft. 11.Da7 is gewoon een typefout en dient vervangen te worden door 11.Db7.

In het laatste nummer van *ICCA Journal* komen ook al een aantal reacties van lezers aan de orde. Vooral het artikel van Gosling (gepubliceerd in *EBUR* 91/3 en ook in *ICCA Journal* Vol. 15, nr. 1, blz. 19-23) lokte reacties uit, die ook voor ARVES-leden wel interessant zijn. Een korte samenvatting:

De correctie van de studie van Korolkov is overbodig, omdat de auteur daar zelf al zorg voor droeg.

Ken Whyld wijst er op dat Gosling terecht het auteurschap van F. Hey in twijfel trekt. 'The position first appeared in *Deutsche Schachzeitung*, January 1913, and is based on a consultation game played in Neuburg. Hey drew attention to the fact that it is impossible for White to win in this position - exactly the contrary of the claim attributed to him by Gosling'.

DIAGRAM 4

V. Korolkov

2e prijs, Oezbekistan 1954

Wit speelt en wint.

1.Td8+ Kg7 2.e7 d1D 3.Txd1 Kf7 4.Te1 Ke8 5.a4 en verder zoals het origineel.

De Joegoslavische eindspel-encyclopedie geeft overigens nog een andere versie

DIAGRAM 5

V. Korolkov, 1952

[ECE v.2, 1985, nr. 621]

1.a4 Tb3 (1...Tb7 2.a5 wint) 2.Kg2! Tb2 3.Kh1! Tb4 4.a5 Tb5 5.a6 Tb6 6.a7! Ta6 7.Tg1! Kxe7 8.Tg8 Txa7 9.Tg7+ en wit wint.

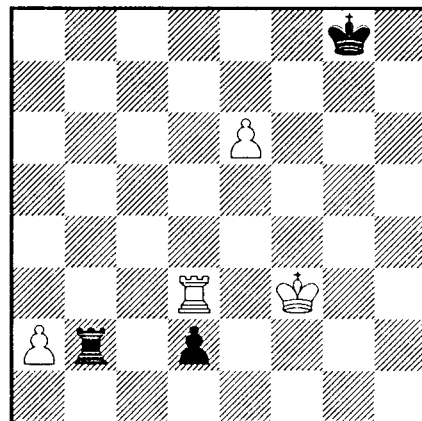

diagram 4

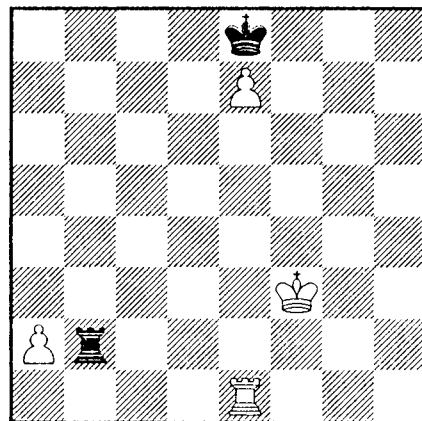

diagram 5

TIMMAN

Behalve met een plaats in de finale van de kandidatenmatches heeft Timman de Nederlandse schaakwereld (en zichzelf!) getraakteerd op *Schaakwerk II*, waarin naast een twintigtal diepgaande partijanalyses ook een keur van zijn eindspelstudies verzameld zijn onder de hoofdstukjes Penningen en batterijen, Matbeelden, Patbeelden, Wederzijdse zetdwang en Promotie.

De studies zijn zowel in vorm als inhoud veelal indrukwekkend, maar blijken verrassenderwijs niet bestand tegen de gebundelde kracht van kraakwilligen en niet te vergeten de computer.

De Duitse collegagrootmeester Robert Hübner deed in *New in Chess* 1992/5 een boekbespreking verschijnen (hij spreekt immers vloeiend Nederlands) van liefst 15 bladzijden, waarin hij diverse studies in grond in boort. Hübner krijgt in het orgaan van het Koninklijk 's-Gravenhaagsch Schaakgenootschap Discendo Discimus, juni 1992 gezelschap van Michiel Wind, die het computerprogramma ChessMachine op Timman's creaties losliet. Dit alles naar aanleiding van stelling 12 bij het proefschrift van clubgenoot Edgar Blokhuis

DIAGRAM 6

J. Timman, 1984

Remise

'Bovenstaande schaakstudie van J.H. Timman is incorrect. Zwart kan na 1.e4xf5 Le6xf5 2.La3-c1+ winnen met 2...Kg5-h5.'

Hübner geeft deze cook overigens ook aan. Vermeldenswaard is verder nog dat 2...Kh4 (wat de computer niet geeft) ook wint.

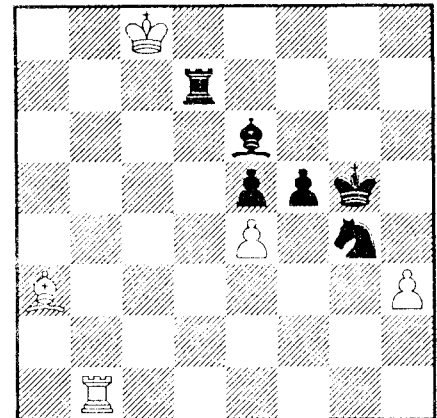

diagram 6

Een overzicht van de vondsten van Wind e.q. zijn computer.

Diagram blz. 135 (1986) In plaats van 2...Tg5 houdt 2...Th8+ simpel remise. Geeft Hübner ook.

Diagram blz. 137 (1986) In plaats van 7...Tf6+ houdt 7...Da6!! remise, bijv. 8.Ta7+ (8.Lb2 Db6; 8.Lc3 Dc6; 8.Tg5+ Dxa1 9.Pxf4 Dg7+) 8...Dxa1 9.Txa1 Tf6+.

Diagram blz. 159 (1990) (op d5 moet een paard staan en geen looper) In plaats van 2...Pxe3 geeft zwart mat in 4 door 2...Dc7!! 3.Lc5 Pe7! 4.Lxe7 Dxe7 5.Dxd8+ Dxd8 en 6...Df8. Timman heeft deze studie zelf al verbeterd en door Tim Krabbé is deze gepubliceerd in *Kijk*, januari 1992

DIAGRAM 7

J.H. Timman (correctie)

Wit speelt en wint.

1.Lb4! (dreigt 2.Lf8 met ondekbaar mat. De poging 1.Da3 lukt niet wegens 1...Lb6! (1...Lxa5 2.De7 Dd8 3.Dxf7 en 4.Dg7 mat) 2.De7 Lxe3+ 3.g5 Lxg5+! enz.) 1...Th2! (dreigt 1...2...Txh4 mat. Th2 moet meteen, anders kan zwart niet meer op pat

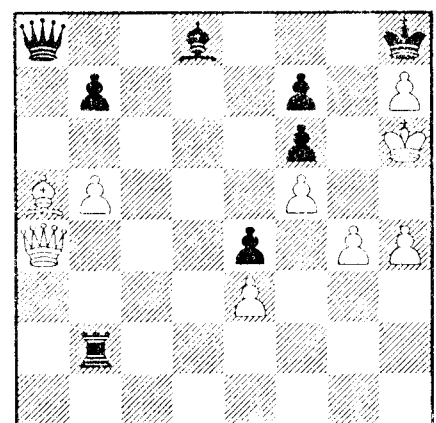

diagram 7

spelen (1...Dxa4 2.Lf8; 1...La5 2.Le7!) 2.h5 Txx5+ (of 2...Db8 3.Da8 Dc7 (3...Txx5+ 4.gxx5 gaat over in de hoofdvariant; 3...b6 gaat niet meer wegens 4.Dxb8 Txx5+ 5.Kxx5) 4.Dc8! Db6 5.Lc5 Tc2 6.Dd7! en de dreiging 7.De8 mat beslist) 3.gxx5 en we zijn in het correcte deel van Timman's originele versie aangeland. Na 3...Db8 4.Da8 b6 zijn de zetnummers verder 1 hoger.

Diagram blz. 165 bovenaan. De stelling na de 6e zet van wit variant B is volgens Timman onmiddellijk remise, maar 6...Kh8! 7.Kxf7 hxx5!-+ bijv. 8.Le3 d1D 9.Lxx5 Dxf3 10.Lh6 Dg2. Hübner wijst trouwens op 2...Kg7! in plaats van 2...Lxx8.

Diagram blz. 202 onderaan (1990) In plaats van 2...Pxd7 houdt 2...Td6! 3.e7 Pxd7 4.e8P+ Kg6 5.Pxd6 Pf6+ remise.

Diagram blz. 205 onderaan (1990), stelling na 5.Ke4-f3 (zie DIAGRAM 8)

The ChessMachine suggereert 5...Tf8+! 6.Ke2 (6.Kg2 Pf4+) 6...Txf2+ 7.Kd1 dxc1D+ 8.Kxc1 Tf7 met winst. Timman's oorspronkelijke oplossing 5...Te3+ 6.Kg2!! Pf4+! 7.Kh2!! Txc3 8.Lxd2 Tc2 9.Lxf4+ Kg6 10.Kg2 en de koning gaat op weg naar de vijandelijke vrijpion. Hübner betwijfelt evenwel of dit wit wel zo eenvoudig remise oplevert als Timman ons doet geloven.

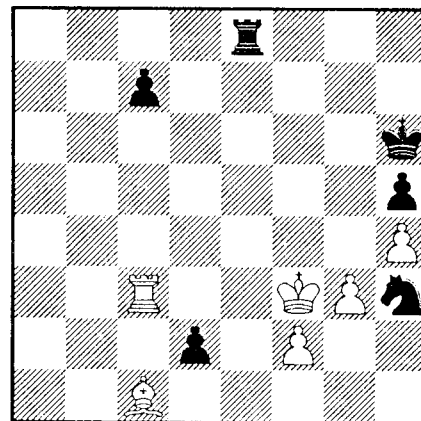

diagram 8

De computer vond soms ook duals:

diagram blz. 152 onderaan (1984) In plaats van 5.Lg4 wint ook 5.Pb4+ Kc5 6.Tg6

diagram blz. 186 (1984) In plaats van het tweede torenoffer 3.Th3+ houdt ook 3.De8 Pe5 4.Db5 (dreigt f8D en Db3+) 4...Dc2 5.Dd5+ Pe4 6.Th3+ Kg4 7.Dxe4+ Dxe4 8.Tg3+ Kh4 9.f8D remise

diagram blz. 192 (1990) In plaats van 4.Txx7 wint ook 4.Kd5! Pf5 (4...Lh8 5.Th7 Pf5 6.Txx8 Pe3+ 7.Kc6) 5.Kc4 Pg3+ 6.Kf4 Pe2+ 7.Kf3 Pd4+ 8.Ke4+- (Hübner geeft deze variant ook).

'Al met al kan gesteld worden dat de computer meer en meer als hulpmiddel gebruikt kan (en ongetwijfeld zal) gaan worden om de juistheid van studies te controleren. Dit is bij probleemcomponisten overigens al lang gemeengoed. De enorme rekenkracht in tactische situaties en de onverstoortbaarheid in schijnbaar hopeloze situaties maken (bijv.) de ChessMachine tot een nuttige partner bij de analyse.

Jan Timman heeft een prachtige boek geschreven, in zijn studies openbaart zich een wereld van schitterende invallen. Een paar studies lijken echter voor enig technisch reparatiewerk in aanmerking te komen.'

HET NIEUWE BESTUUR

Voorzitter:	C.A. van Gunst †
Vice-voorzitter:	J. van Reek
Secretaris:	H.H. Grondijs
Penningmeester:	H.W. Muzerie
Redactie EBUR:	R. Olthof
Vlaamse belangen:	W. Stoffelen

(Hierbij volgt het tweede V.S.S.-artikel uit de nalatenschap van De Feijter)

Een patparade in een pionnenstudie

De eerste sporen van het nu te behandelen thema zijn reeds bij Kling en Horwitz 1851 te vinden in hun werk "*Chess Studies*", waar op pagina 12 de volgende stelling te vinden is:

DIAGRAM 9

De opgave luidt: Wit, met of zonder de zet, houdt remise

De aangegeven oplossingen luiden:

Met wit aanvangende: 1.a5 bxa5 2.Kc1 a4 3.Kd1 Kd4 4.Kc2 Kc4 5.a3 ... remise.

Zwart beginnende: 1...Kd4 2.Kc1 Kc4 3.Kc2 Kb4 4.Kd3 ... remise.

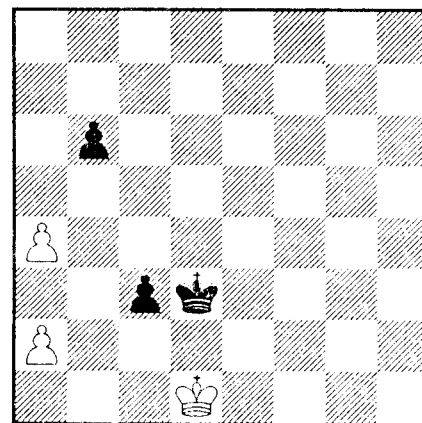

diagram 9

Hoewel de opgave bij wederzijds correct spel inderdaad remise is, moeten wij de volgende opmerkingen maken:

1) Het pionoffer op de eerste zet is niet noodzakelijk. Eerst na 1.Kc1 c2 2.a5 bxa5 3.a4! maakt het zwarte spel dit pionoffer tot een verplichting.

Prof. J. Berger wees in zijn "*Theorie und Praxis der Endspiele*" 1922 hier als eerste op, uitgaande van dezelfde stelling, echter met de witte koning op c1 in plaats van d1. Dan luidt de oplossing: 1.Kd1 c2+ 2.Kc1 Kc3 3.a3 Kb3 4.a5 bxa5 5.a4! met remise.

2) Na 3.Kc1-d1 in de oplossing van Kling en Horwitz wint zwart gemakkelijk door 3...c2+ 4.Kc1 Kc3 5.a3 Kb3 6.Kd2 Kb2.

3) De slotstelling van Kling en Horwitz, na 5.a2-a3? welke remise verklaard werd, is voor zwart gewonnen. In het exemplaar van "*Chess Studies*" 1851, dat in mijn bezit is, staat bij deze studie een authentieke potloodaantekening van niemand minder dan Carl Schlechter. Deze zegt daar: "Scheint mir aber doch gewonnen zu sein, z.B. 5...Kd4 6.Kc1 Kc5 7.Kd1 Kd5!! 8.Kc1 Kd4 9.Kd1 Kd3 u.s.w."

Het spreekt niet voor de kritische zin van de schaakgemeente dat deze incorrectheden niet aan het licht kwamen. En bij hen noemen wij:

1) Durand en Prti, die in hun boek "*Stratgie Raisonne des Fins de Partie*" 1871 dezelfde stelling en tekst, zonder bronvermelding mededelen.

2) B. Horwitz, *Chess Studies and Endgames*: 1884, nr. 16 op blz. 16. Hier staat de witte koning op c1. Na 1.a5 bxa5 2.Kd1 a4 3.Kc1 Kd4 4.Kc2 Kc4 5.a3 komt hij tot dezelfde slotstelling en de gelijke conclusies als in 1851. Het verplaatsen van de witte koning van d1 naar c1 zal zijn oorzaak wel hebben gevonden in de onder 2) aangegeven opmerkingen.

3) C.E.C. Tattersall geeft in "*A Thousand Endgames*" 1910 onder nr. 92 dezelfde stelling als Horwitz in 1884. Zijn oplossing luidt 1.Kd1 c2+ 2.Kc1 Kc3 3.a5 enz.

4) J. Berger in "*Theorie und Praxis der Endspiele*" 1922 geeft eveneens de stelling van 1884. De slotstelling laat hij zonder opmerking passeren, doch hij wijst er op dat wit niet gedwongen is op de eerste zet zijn pion te offeren (zie hierboven!)

En er zullen nog wel meer boeken zijn waarin deze stelling paradeert.

Hiermede doen wij de grote Weense meester Carl Schlechter recht wedervaren door zijn

ontdekking bekend te maken.

Maar, zult U, geachte lezer, zeggen, dat beetje schaakgeschiedenis is allemaal mooi en goed, doch waar blijft nu het ons beloofde thema?

Welaan, hier is het, tenminste het spoor er van. Wanneer wij in de stelling van 1851 het spel als volgt laten verlopen 1.Kc1 Kd4 2.Kc2 Kc4 3.Kc1 Kd3 4.a5 bxa5 5.Kd1 a4 6.Kc1 a3 7.Kd1 c2+ 8.Kc1 dan komt wit pat te staan. En hierbij hebben we zelfs de witte pion op a2 niet nodig, wanneer wit aan zet is. En om deze patstelling is het ons nu te doen.

Dr. M. Lamare (Un Amateur de L'ex U.A.A.R.) zegt in zijn "*Traité des Fins de Partie*" 1924 op blz. 28: "Une position de PT (pion Tour = torenpion) et de PF (pion Fou = loperpion) soutenus par leur Roi présente un danger spécial de Pat, qui semble avoir été signalé pour la première fois par B. Horwitz."

Het patthema als zodanig geniet dus bekendheid sinds B. Horwitz het heeft vermeld. Waar en wanneer wordt niet vermeld.

Een elementair voorbeeld er van gaf de Zwitser H. Fahrni in "*Das Endspiel*" met nr. 12 wKd5, pi. a5, c7; zKa7. Zwart begint en maakt remise door 1...Kb7 2.Kd6 Kc8! Na 3.a6 of 3.Kc6 staat zwart pat.

Laten wij nu eens nagaan wat de studiecomponisten ons met dit thema te zien geven. De oudste bekende studie met dit thema toont ons het patgevaar in de verdediging.

DIAGRAM 10

J. Behting

Rigaer Tageblatt 1892.

Wit speelt en wint.

Bezien wij eerst eens de oplossing van dit terecht veel geroemde eindspel: 1.Kf6-e6 Kh6-g7 2.h4-h5 Pg6-f4+ 3.Ke6-d6 Kg7-f8 4.h5-h6 Pf4-g6 5.Kd6-e6 Pg6-e7 6.Ke6-e5 Pe7-g6+ 7.Ke5-f5 Pg6-h8! 8.Kf5-f6 Ph8xf7 9.h6-h7 Pf7-h8 10.Lg8-e6 Ph8-f7 11.Le6-g4! Pf7-h8 12.Lg4-h5 Ph8-f7 13.Kf6-g6 Pf7-h8 14.Kg6-h6 en wit wint.

Een mooie variant in deze oplossing is nog 1...Kh6-h5 2.Lg8-h7! Pg6-f8+ 3.Ke6-f6 Kh5-h6 4.Lh7-f5 Pf8-g6! 5.Lf5-e4 Pg6-f8 6.Kf6-e7 Kh6-g7 7.h4-h5 Pf8-d7 8.h5-h6+ Kg7-h8! 9.Le4-h7!! en wint.

En verder nog 1...Pg6-f8+ 2.Ke6-e7 Kh6-g7 3.h4-h5 Kg7-h8 4.Lg8-h7!! en wint.

Niet goed zou zijn 1.h4-h5? Pg6-f8 2.Kf6-e7 Kh6-g7 3.Ke7-e8 Pf8-e6 4.h5-h6+ Kg7-h8 5.Ke8-d7 Pe6-f8+ 6.Kd7-e7 Pf8-g6+ 7.Ke7-e8 Pg6-f8 8.Lg8-h7 Pf8-g6!! remise.

En dan tenslotte de variant die voor ons thema van belang is: 1.Lg8-h7? Kh6xh7 2.h4-h5 Pg6-e5! 3.Kf6xe5 Kh7-g7! 4.Ke5-e6 Kg7-f8! remise.

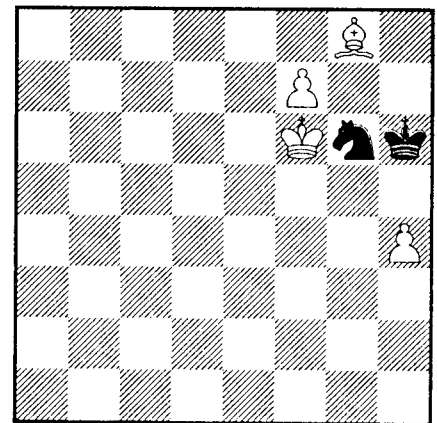

diagram 10

Van de volgende studie van Troitzky kennen we twee verschillende standen, hetgeen niet te verwonderen is als we bedenken dat Troitzky twee maal door brand al zijn aantekeningen verloor, en bovendien dat hij voortdurend bezig was te trachten zijn scheppingen te verbeteren, o.a. door materiaal uit te sparen.

In "*A Thousand Endgames*" van C.E.C. Tattersall 1910 vinden wij onder nr. 458 de volgende stelling: A.A. Troitzky, wKh2, Ta2, Pa6; zKe4, pi. e3, f2, h4, h5.

Op het diagram geven wij de stelling zoals die in "500 Endspielstudien" 1924 te vinden is.

DIAGRAM 11

A.A. Troitzky

Novoje Vremja 1989

Wit speelt en wint.

Oplossing: 1.Pa6-c5+ Ke4-f3 2.Tb2xf2+! e3xf2!
3.Pc5-e4 Kf3xe4 Zwart moest wel nemen daar op
promotie van de f-pion een schaak volgt op d2.
4.Kh2-g2 Ke4-e3 5.Kg2-f1 en pat of remise.

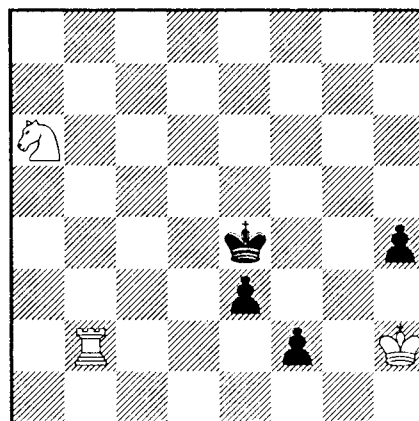

diagram 11

De volgende studie nam deel aan het studietoernooi van het *Rigaer Tageblatt* 1909 doch kon het niet tot een onderscheiding brengen. Wellicht oordeelde men toen al het thema te bekend.

DIAGRAM 12

F. Lazard

Rigaer Tageblatt 1909

Remise

Oplossing: 1.a6-a7 Te2-e8 2.La8-c6 Te8-f8
3.a7-a8D Tf8xa8 4.Lc6xa8 Kc2-d3 5.Ka3-b3
a5-a4+! 6.Kb3-a2! c3-c2 7.La8-e4+ Kd3xe4
8.Ka2-b2 Ke4-d3 9.Kb2-c1 en weer pat of remise.

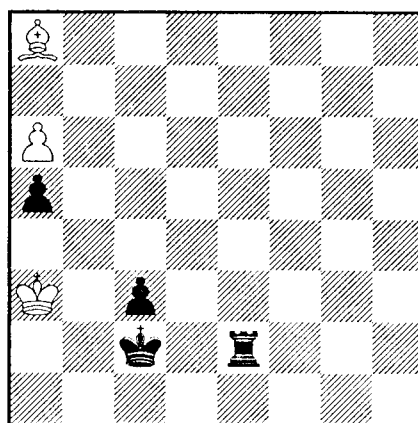

diagram 12

In Dr. J.Schwerts' boek "Endspielstudien" vinden wij onder nr. 73 nog de volgende studie

DIAGRAM 13

Dr. Phil. J. Schwerts

Endspielstudien, 1922

Remise

Wit houdt de f-pion op door al zijn officieren op te offeren, en zo glijdt hij de veilige pathaven binnen:
1.Pb1-d2 Ke2xd2 2.Pb6-c4+ Kd2-e2 3.Pc4-e3
Ke2xe3 4.Lh8-d4+ Ke3xd4 5.Kh1-g2 en de rest is nu bekend genoeg.

In het volgende voorbeeld moet wit weer dit pat vermijden:

DIAGRAM 14 (zie volgende blz.)

A. Herberg

Deutsche Schachzeitung 1937

Wit speelt en wint

De b-pion heeft excelsior-allures: 1.b2-b4+ Kc5-b6

2.Kd7-e6 Kb6-c6 3.b4-b5+ Kc6-b7 4.d6-d7

Lb1-f5+ 5.Ke5xf5 Kb7-c7 6.Kf5-e6 Kc7-d8! en als wit nu maar de b-pion laat opmarcheren is zwart gered. Maar nu de patstelling één veld meer naar het centrum is verplaatst kan wit

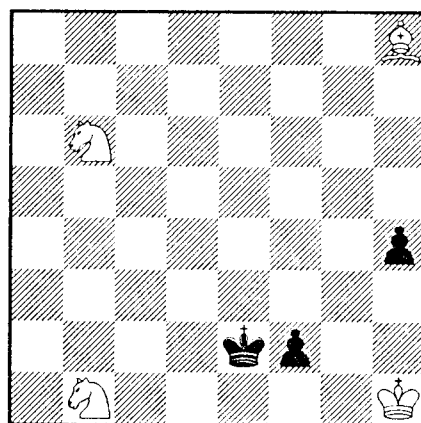

diagram 13

deze vermijden en alsnog winnen door 7.Ke6-d5! Kd8xd7 8.b5-b6 Kd7-d8 9.Kd5-d6 Kd8-c8 10.Kd6-c6 Kc8-b8 11.b6-b7 en wint.

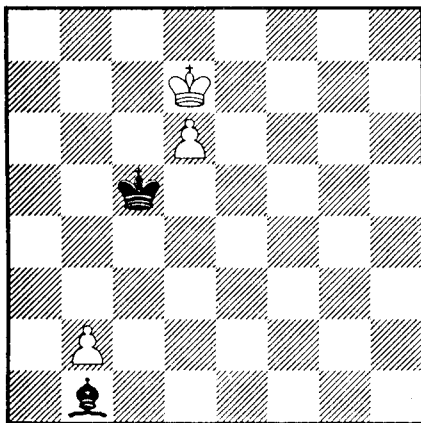

diagram 14

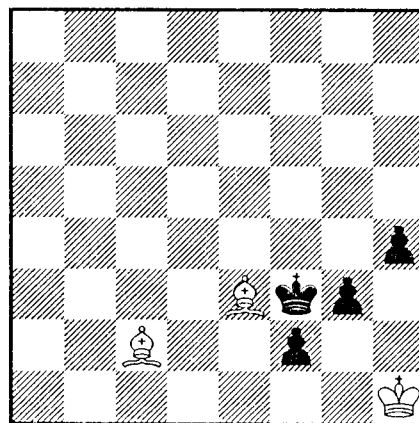

diagram 15

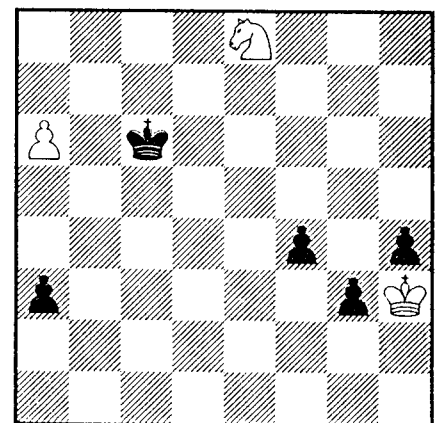

diagram 16

En hier nog een studie uit de jongste tijd van de bekende Roemeense studiecomponist

DIAGRAM 15

Ing. P. Farago

L'Echiquier de Paris 1947

Remise

Onder opoffering van zijn beide lopers forceert wit in enkele zetten de remise: 1.Lc2-e4+ Kf3xe4 2.Le3xf2! g3xf2 3.Kh1-g2 en we zijn weer op bekend terrein.

In *De Schaakwereld* van 28 juli 1939 gaf W.J.G. Mees de volgende kleine stelling: wKg4, Pc2; zKc5, pi. f4, g3, h3, h4. Wit begint en houdt remise door 1.Kg4xh3 f4-f3 2.Pc2-e1 f3-f2 3.Pe1-d3+ Kc5-d4 4.Pd3xf2 g3xf2 5.Kh3-g2 enz.

Om der wille van de economie verwijderde ik de pion h3 in de volgende studie (wKh3, Pa3; zKe5, pi. f4, g3, h4) C.J. de Feijter (naar W.J.G. Mees, *Deventer Dagblad*, 15 dec. 1951. Oplossing na 1.Pa3-c2 gelijk aan de vorige studie.

De laatste versie van deze studie is de volgende:

DIAGRAM 16

C.J. de Feijter

Schweizer Arbeiter Schach Journal Sept/Oct. 1952

(naar W.J.G. Mees)

Remise

Oplossing: 1.a6-a7 Kc6-b7 2.Pe8-c7! Het paard mag niet via d6 gaan, daar zwart dan wint door 2.Pd6 Ka8! 2...Kb7xa7 3.Pc7-b5+ Ka7-b6 4.Pb5xa3 Kb6-c5 5.Pa3-c2 en verder weer als in de vorige studie.

Met deze combinatie van enige oude motieven wordt de rij afgesloten. De oogst is niet erg groot, maar het thema leent zich nu eenmaal niet voor veel uitbreiding.

C.J. de Feijter

POGING TOT HERSTEL

Dat nu zelfs de 'stamstudie' van Carel Mann moest sneuvelen! (*EBUR* 92/1, blz. 16; "kraker" Harry Goldsteen)

Hierbij een poging tot herstel. Eén witte pion is toegevoegd, de stand der zwarte pionnen is gewijzigd en de witte koning moet nu van b1 naar a1 waar in de originele versie Ka1-a2 moest gebeuren.

De zet Ka1 is nu meer voor de hand liggend dan in de originele versie maar zwart heeft iets meer tegenspel en de optie 2.Kc1 is aanwezig. De weerlegging van deze poging vindt de lezer verderop. De voor de originele versie vernietigende zet Lf2 komt nu door de aanwezigheid van pion d5 nauwelijks ter sprake. Bijgevoegd enkele noodzakelijke varianten ter ondersteuning van de correctheid der studie. Hopende dat dit inderdaad het geval is!

DIAGRAM 17

Bewerking studie C. Mann

(nr. 5, blz. 20 in Mann-boek)

Wit speelt en wint.

1.Le3 Kh2 2.Ka1 b4 3.Lf4+ en verder als in de originele versie.

De aanwezigheid van een witte pion op d4 is nu vereist, omdat zwart door de positie van de witte koning géén Dh2+ kan spelen, de tempowinnende manoeuvre van wit zou dan ook met bijv. 3.Ld4 Kh2 4.Le3 vermeden kunnen worden! Eén witte pion is derhalve aan de studie toegevoegd.

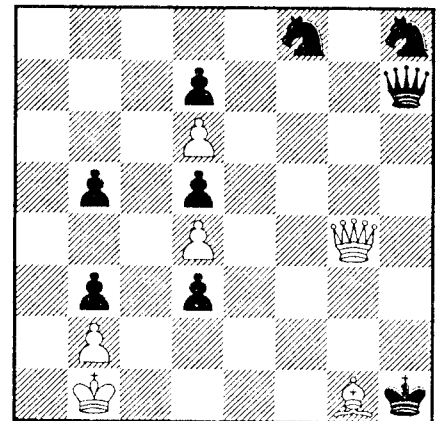

diagram 17

Enkele opmerkingen bij de bewerking

a) Wit mag de zet Ka1 niet door middel van de tempomanoeuvere uitstellen, bijv. 1.Le3 Kh2 2.Lf4+ Kh1 3.Df3+ Kg1 4.Le3+ Kh2 5.Dg4 want nu is 5...d2+! wel effectief (zwarte koning op h2!): 6.Ka1 d1D+ 7.Dxd1 Dc2! De zwarte dame neemt de rol van pion d3 over. Veld e2 is ontoegankelijk voor wit met nog de voortdurende matdreiging die de witte dame bindt. Wit komt niet verder.

Ook mag wit de zet Ka1 niet op een ander tijdstip plegen, bijv. 1.Le3 Kh2 2.Lf4+ Kh1 3.Ka1? Pe6! 4.Df3+ Kg1 5.Le3+ (5.Lg3 Df7! enz.) 5...Kh2 6.Df2+ Kh3 7.Df1+ Kg4 8.Dg2+ (8.Dd1+ Kg3 9.Dg1+ Kf3 10.Df2+ Kg4 enz.) 8...Kh5 9.Dxd5+ Kg6 10.Dxb3 Dh1+ 11.Ka2 De4! Hierna heeft wit geen winststelling meer. En na 1.Le3 Kh2 2.Lf4+ Kh1 3.Df3+ Kg1 4.Ka1? Dh1! 5.Dg3+ Kf1 (6.Le3+? Ke2+) of 4.Le3+ Kh2 5.Ka1? De4! 6.Lf4+ Kg1 7.Dg3+ Kf1 8.Le3 Dg2! 9.Df4+ Ke2 10.Lc1 Kd1! heeft wit niets meer. In deze drie opties verliest wit de nodige matdreiging en de voortdurende matdreiging van zwart maakt winst niet meer mogelijk.

b) Op 1.Lf2? volgt 1...Dh2, ook als deze zet in een later stadium wordt gespeeld. Een beetje spijtig is dat de zwarte pion op d5 de manoeuvre De4 etc. verhindert, want na Dxb3 en Dxf8 zou voor zwart Dh5! een prachtige weerlegging zijn. (zK op h1).

c) Een poging van wit om via verovering van pion b3 tot winst te komen: 1.Le3 Kh2

2.Ka1 b4 3.Lf4+ Kh1 4.Dd1+? (Dd1 op een ander moment gespeeld is nog eenvoudiger voor zwart) 4...Kg2 5.Dxb3 De4! 6.Ld2 Dxd4 en wit komt niet verder (7.Dxb5 Dc4!).

d) De zet 1...d2+ voor zwart.

1.Le3 d2+ 2.Ka1 d1D+ (2...Dh2 3.Df3+ Dg2 4.Dd1+ Kh2 5.Lf4+ Kh3 6.Dh5. Deze matvoering komt uit de originele versie, niets nieuws; 2...De4? of 2...Dg6? faalt op 3.Dh3+ Kg1 4.Le3+ enz.) 3.Dxd1+ Kh2 4.Lf4+ Kg2 5.De2+ Kg1 6.Le3+ Kh1 7.Df1+ Kh2 8.Lf4+, ook bekend uit de originele studie na 6...d2.

e) De zet Kc1.

Zoals Ka1 op verschillende tijdstippen geprobeerd kan worden, zo geldt dat ook voor Kc1. In alle gevallen houdt zwart eeuwig schaak of forceert dameruil, bijv. 1.Le3 Kh2 2.Lf4+ Kh1 3.Df3+ Kg1 4.Le3+ Kh2 5.Kc1? d2+ 6.Kxd2 (6.Lxd2 Dc2+ wint) 6...Dc2+ 7.Ke1 Db1+ 8.Ke2 Dc2+ 9.Ld2 De4+ 10.Dxe4 dxe4 11.Ke3 Pf7 en wit heeft géén winst voortzetting.

N.B. In de hoofdvariant met 6...Pf7 moet wit na 12.Dh3 Pe5 géén 13.Dg3+ Kf1 14.Dxe5? spelen (door de aanwezigheid van pion d5 leidt dat slechts tot remise) maar 14.dxe5.

Vier dagen later...

Toch nog een kleine verbetering gevonden in de reeds toegezonden versie inzake de bewerking van de studie van Carel Mann.

DIAGRAM 18

Bewerking J. van Atten

Wit speelt en wint

De nieuwe versie benadert de originele versie nog iets meer door het inleidende schaak op f4. Alle overige varianten blijven gelijk, met dien verstande dat alle zetnummers na 3.Ka1 met één vermeerderd moeten worden. Volledigheidshalve hier de nummering van de zetten in de hoofdvariant: 1.Lf4+ (1.Le3? d2+; 1.Ka1? Pe6!) 1...Kh1 2.Le3 Kh2 3.Ka1 b4 4.Lf4+ Kh1 5.Df3+ Kg1 6.Le3+ Kh2 7.Dg4 en zie verder de studie van Mann.

De inleidende zet 1.Lf4+ neemt de plaats in van 1.Lg1+ in de oorspronkelijke studie, ook is het

"vrijkomen" van pion d3 nu aan de orde. Het aantal zetten is nu ook identiek.

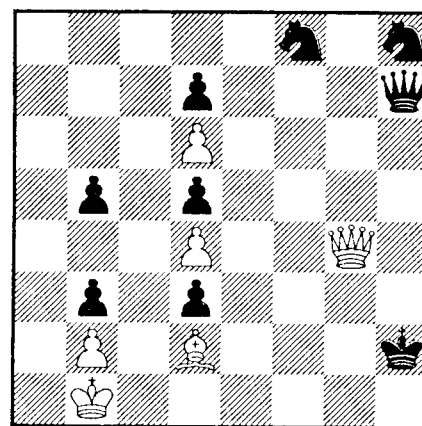

diagram 18

VAN DE PENNINGMEESTER

In verband met de komst van een nieuwe penningmeester is de gang van zaken met betrekking tot de betaling van de contributie voor het lidmaatschap van ARVES en ook het abonnementsgeld voor *EG* veranderd. Een nieuw gironummer is aangevraagd, dat binnenkort in werking zal treden. Overigens blijven de oude nummers voorlopig nog van kracht. Nadere mededelingen volgen zo spoedig mogelijk.

Van 't een komt 't ander

Als gelukkige bezitter van enige oude jaargangen van *EG*, zit ik deze in mijn vrije tijd vaak door te neuzen. Soms wordt mijn oog getroffen door studies met materiaal dat me aanspreekt en speel die dan na of werk ze uit. Ook probeer ik van een studie die me vagelijk bekend voorkomt de verwantschap uit te zoeken. Dit laatste overkwam me met studie 5774 uit *EG* 82 (jan 1986).

DIAGRAM 19

V. Petrovici

Wit speelt en wint

1.De2+ (1.De8+ Kg4 2.De4+ Df4 en remise)
1...Dg4 2.Dxb5+ Dg5 3.De2+ Dg4 4.De8+ Kg5
5.De5+ Df5+ 6.Dxf5+ Kxf5 7.h3 Kg5 (7...Kf6
8.Kh6) 8.Kg7 Kf4 9.Kf6 Kf3 10.Kg5 en wint.
Daarbij staat ook nog een tweeling studie vermeld.

DIAGRAM 20

V. Petrovici

Wit speelt en wint

1.De8+ (1.De2+? Dg4 2.De8+ Kg5 3.De5 Df5+
en remise) 1...Kg4 2.De4+ Kh5 3.Df3+ Dg4
4.Df7+ Kg5 5.f4+! Dxf4 6.Dg6 mat.

Deze laatste staat in het nogal wat drukfouten bevattende doch indrukwekkende boek *Mat v Etyudach* van Nadareishvili en Akobiya als nummer 1305 onder vermelding van ene P. Valery als auteur. Gezien de eigenaardige gewoonte in landen als Hongarije om eerst de achternaam en dan de voornaam te noemen (zo heb ik een boek van Portisch Lajos) vermoed ik dat de persoon of als Petrovici Valery of als Valery Petrovici door het leven gaat. Maar dit ter zijde.

Naar de evenknie hoefde ik niet lang te zoeken en vond die in 555 *Etyudov Miniatur* van G.M. Kasparyan onder nummer 12.

DIAGRAM 21

Wit speelt en wint

1.Db5+ Dg5 2.De2+ Dg4 3.De5+ Dg5 4.De6!
Dg1 5.Df5+ (5.Dh6+? Kg4 6.Dg6+ Kh3 7.Dxg1
pat) 5...Dg5 6.Df3+ Dg4 7.Df7+ Kg5 8.f4+!
Dxf4 9.Dg6 mat.

Er staat bij vermeld dat het een bewerking (pererabotka) is door N. Grigoriev (de pionnenkunstenaar) van een studie van B. Horwitz uit 1889. Hierover straks nog meer. Overigens vond ik in jaargang 1978 van *Schach-Echo* deze studie onder nummer 410 vermeld als een partij (sic!) tussen Czigogidze en Kavtaradze gespeeld te Tiflis in 1977. Het lijkt me een sterk geval van mystificatie.

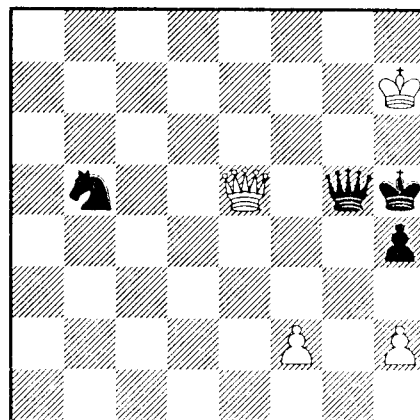

diagram 19

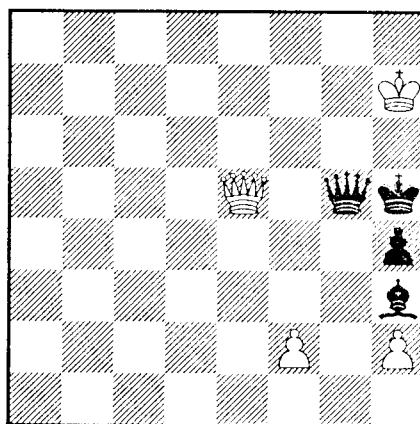

diagram 20

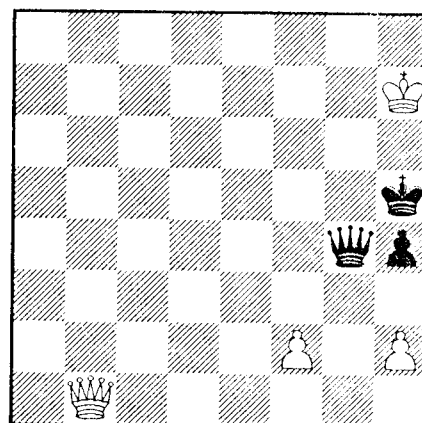

diagram 21

Maar nu. Deze studie is gelijk aan de eerste studie van Petrovici nadat het paard is veroverd. De oplossing is echter een geheel andere. Daar ik in geen van beide een fout heb kunnen ontdekken, is mijn conclusie dat zowel de studie van hem als die van Horwitz/Grigoriev een ernstige nevenoplossing vertoont.

Nadat ik wat triest had zitten mijmeren over deze en menige andere prachtige studie die na tientallen jaren alsnog met schaamrood op de kaken de prullenbak in moest worden verwezen, hernam zich de koele componist in me en begon ik te onderzoeken waarom eigenlijk de pion op h2 nodig was. Het is eenvoudig te zien dat wit zonder deze na 4...h3 5.Dxh3+ Dh4 6.Dxh4+ Kxh4 onmogelijk nog kan winnen. Nog eer ik serieus aan een herstel-poging dacht, had ik opeens de volgende stelling op het bord staan (zie DIAGRAM 22).

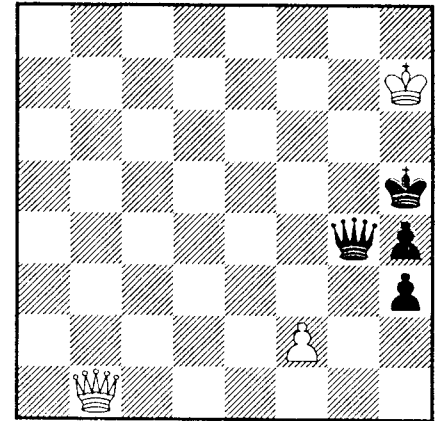

diagram 22

Omdat nu h4-h3 niet kan, is de winstvoering hetzelfde als bij Horwitz/Grigoriev, wanneer zwart na 4.De6 zo vriendelijk is om Dg2 te spelen. Jammer dat op Dg1 wit nu niet meer met 5.Dh6+ Kg4 6.Dg6+ in een patval kan lopen. Wel is mooi meegenomen dat hier de alternatieve oplossing van Petrovici wegens het ontbreken van een witte pion op h2 niet werkt.

Dus ging ik maar eens op mijn gemak het verontrustende 4...h3-h2 bekijken.

Het is snel duidelijk dat schaakjes met de dame niet helpen. 5.De8+ Kg4 6.De4+ Df4 is niet echt gunstig voor wit. Ook via 5.De2+ Dg4 6.De8+ Kg5 krijgt wit zijn dame niet op de f-lijn. Daarom maar eens 5.f4 geprobeerd. 5...Dxf4 gaat niet wegens 6.Dg6 mat, evenmin als 5...Dg5-g4/3/2/1 met 6.Df5+ Dg5 7.Dxg5 mat.

Zwart heeft nog meer pijlen op zijn boog: 5...h2-h1D (waar we zo bang voor zijn) 6.De8+? is na 6...Kg4 7.fxg5 Kxg5 voor wit niet om over naar huis te schrijven. Echter 6.De2+ Df3 (of 6...Dg4 7.De5+ enz.) 7.Dxf3+ Dg4 8.Dd5+ Df5+ 9.Dxf5 mat. En ziedaar zwart bengelt.

Kan zwart nog iets gemeens verzinnen? Ja, hij kan proberen zijn dame te offeren om dan onder gunstige voorwaarden een nieuwe te halen op h1. Dit zal hem echter niet lukken. Zo is 5...Dg8+ na 6.Dxg8 h3 7.Dg5 mat en wint wit op 5...De7+ 6.Dxe7 Kg4 (6...h1D kan niet wegens 7.Dg5 mat) 7.De4 gemakkelijk na 8.Dh1. Ook mislukt om dezelfde reden 5...Dh6 (g6) 6.Dxh6(f6)+ Kg4 7.Dc6 enz.

Het lijkt erop dat de studie niet alleen van de ondergang is gered, maar er misschien zelfs nog iets op vooruit is gegaan. Nu doet zich nog de vraag voor wat er in zo'n geval als deze boven het diagram zal komen te staan. Moet het zoiets zijn als "correctie van Grigoriev" of uitgebreider "verbetering van een bewerking van Horwitz door Grigoriev" of gewoon "Bewerking naar Horwitz 1889". Niet dat ik er wakker van lig, maar het is mogelijk iets voor een studiecodelcommissie.

Over de studie van Horwitz nog dit: volgende studie wordt onder zijn naam in *Mat v Etyudakh*, nummer 1295 vermeld met als jaartal 1984, maar er zal vast 1884 bedoeld zijn. DIAGRAM 23 (zie volgende blz.)

Wit speelt en wint

1.De3+ Kg4 (1...f4 2.De5+ Kg4 3.Dh5+ Kh3 4.Le6+ Dg4 5.Dxg4 en 6.Dh3 mat of 4...Kh2 5.Dxh4+ Dh3 6.Dxh3 mat) 2.Lh5+ Kxh5 3.De2+ Dg4 (3...Kg5 4.f4+ en 5.Dxg2)

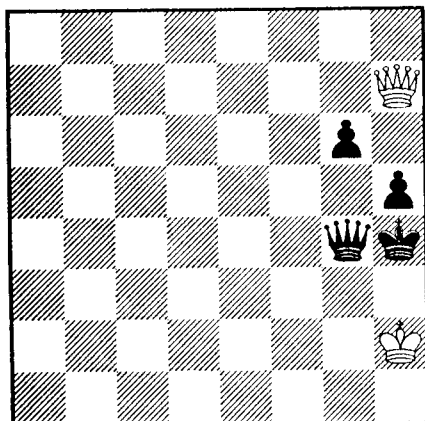

diagram 26

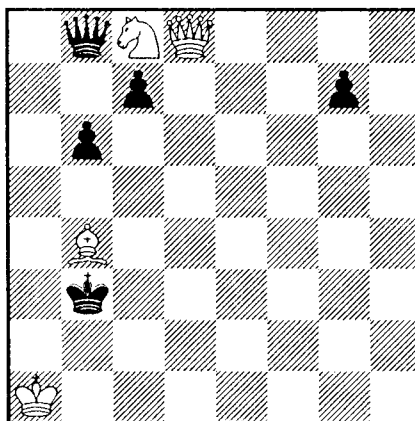

diagram 27

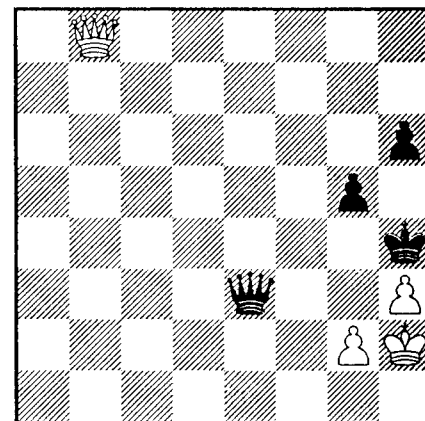

diagram 28

DIAGRAM 26

Wit speelt en wint

1.De7+ Dg5 (1...g5 2.De1+ en mat) 2.De4+ Dg4 3.De3! en zwart kan kiezen tussen mat of dameverlies. Hiervan zijn later vele versies gemaakt door o.a. Ojanen, Prokes, Rinck, Moravec en Petrov. Die van de laatste vind ik zeer geslaagd en laat hem hier zien.

DIAGRAM 27

Wit speelt en wint

1.La5 (er dreigde 1...Da8+ 2.Kb1 Da2+ 3.Kc1 Dc2 mat en ook 1...Kxb4 met remise) 1...bxa5 (1...Da8 verliest nu na 2.Dd3+ Ka4 3.Dc4+ Kxa5 4.Da2+ evenals 1...Db7 2.Dd3+ Ka4 3.Ld2 enz.) 2.Dd3+ Ka4 3.Ka2! Db7 4.Dc4+ Db4 5.Pb6+ cxb6 6.Dd3! g6 7.Dd7+ Db5 8.Dd4+ Db4 9.Dd3 g5 10.Dd7+ Db5 11.Dd4+ Db4 12.Dd3 g4 13.Dd7+ Db5 14.Dxg4+ Db4 Dd7+ Db5 16.Dd4+ Db4 en nu is het na 17.Dd3 dan echt uit. En hier zien we de dwangzet van resp. de witte koning en dame in een variant.

Eerder was ik al eens tegengekomen in het augustusnummer van *Tijdschrift van de KNSB* 1936 op blz. 235 onder nummer 600 van de rubriek partijstellingen de volgende stand waarvan alleen de naam van Danichewski als witspeler wordt genoemd (RR: Daniuszewski lijkt ons meer waarschijnlijk).

DIAGRAM 28

Wit speelt en wint

1.Dd6 g4 (1...Df4+ 2.g3+ enz. of 1...h5 2.g3+ Dxg3+ 3.Dxg3 mat of 1...Kh5 2.g4+ Kh4 3.Dxh6 mat) 2.Df6+ Dg5 (2...Kh5 3.Df5+ Dg5 4.hxg4+ Kh4 5.g3 mat) 3.g3+ Kh5 4.Df7+ Dg6 5.hxg4+ Kxg4 6.Df4+ Kh5 7.Dh5 mat.

Al bezig zijnde met deze materie besloot ik mijn geluk te beproeven teneinde een synthese tussen de laatste twee partijstanden tot stand te brengen. Hieronder is het resultaat en ik laat het kwaliteitsoordeel geheel over aan de lezer.

DIAGRAM 29 (zie volgende blz.)

G.J. Wiersma

eerste plaatsing

1.Df7+ Kh4 (op 1...Dg6 verliest zwart snel na 2.g4+ Kg5 3.h4+ K will. 4.Dxg6 enz.) 2.Dc4+ Kh5 3.De4! Nu heeft zwart vijf mogelijkheden om dameverlies of direct mat te voorkomen:

A) 3...Pd6 4.g4+ Kh4 5.De1

- B) 3...Dh4 4.Df5+ Dg5 5.g4+ Kh4 6.Df2 mat
 C) 3...Dg6 4.Df3+ Kg5 (4...Kh4 5.g3+ Kg5 6.h4 mat) 5.h4+ Kxh4 6.g3+ Kg5 7.Df4+ Kh5 8.Dh4 mat
 D) 3...Dg7 4.Df5+ Kh4 (4...Dg5 5.g4+ Kh4 6.Df2 mat) 5.Df4+ Kh5 6.g4+ Kh4 (6...Kg6 7.Df5 mat) 7.Df2+ Kg5 8.Df5+ Kh4 9.Dh5 mat
 E) 3...Dg8 4.Df5+ Kh4 (4...Dg5 5.g4+ Kh4 6.Df2 mat) 5.Df6+ Dg5 (5...Kh5 6.g4+ Dxdg4 7.hxdg4 en wint) 6.g3+ Kh5 7.g4+ Kh4 8.Df2 mat.

Het paard vervult de volgende functies:

- 1) voorkomt in variant C na 3...Dg6 de nevenoplossing 4.g4+ Kg5 5.De5+ Kh4 6.De7+! Dg5 7.De1 mat.
- 2) voorkomt een nevenoplossing na ruil van de dames met gewonnen pionneineindspel voor wit na bijv. 1.Df3+ Kg6 2.Dg4 Dxdg4 3.hxdg4 Kf6 4.Kh3 Ke5 5.Kg3 Kf6 (5...Ke4 6.g5) 6.Kh4 Kg6 7.g3
- 3) het biedt de extra variant waarbij de zwarte dame op veld g5 blijft staan.
- 4) het biedt de verleiding om op zet drie door wit te worden geslagen.

Een versie waarin zowel de dame als de koning zwart in een dwangpositie brengt heb ik niet kunnen construeren. Wel denk ik een stelling te hebben gevonden waarin dit achtereenvolgens met de witte dame en de witte pion tot stand wordt gebracht

DIAGRAM 30

G.J. Wiersma

Eerste plaatsing

Wit speelt en wit

- 1.Df7+ Kh4 (1...Dg6 2.g4+ Kg5 3.h4+ enz.)
- 2.Dc4+ Kh5 3.De4! b6! (zie de oplossing van diagram 28 voor de varianten na 3...Dg6/7/8;
- 3...Df4+ 4.Dxf4 e1D 5.Dg4 mat of tenslotte 3...e1D 4.g4+ Kh4 5.Dxe1 mat) 4.g3! en nu zijn er de volgende varianten:
- A) 4...b5 5.axb5 a4 6.b6 a3 7.b7 a2 8.b8D a1D 9.Dbe8+ Dg6 10.Dg4 mat.
- B) 4...e1D 5.g4+ Kh4 6.Dxe1 mat
- C) 4...Dg6 5.Df3+ Kg5 6.h4 mat
- D) 4...Dg7(g8) 5.Df5+ Dg5 6.g4+ Kh4 7.Df2 mat

Opmerkingen:

- a) 1.Dxe2+ Kg6 (1...Kh4? 2.De4 Kh5 3.g4 Kh4 4.De1 mat) 2.Dg4 Dxdg4 3.hxdg4 b5 4.axb5 b4 enz. is remise.
- b) Bij afwezigheid van een pion op e2 zou een dual ontstaan na 3...Dg6 4.g4+ Kg5 5.De5+ Kh4 6.De7 Dg5 7.De1 mat!
- c) Ook verhindert die pion een schaak van de zwarte dame op d2 na 3...b6 4.g3.

Zo dat is er uit en hoewel het allemaal niet zo wereldschokkend is blijft het toch fascinerend hoeveel ruimte er nog in het rijk van de schaakstudie over is om in te dartelen. Zelfs al zou er (in de toekomst) geen braak terrein meer over zijn, dan blijft het dankzij de beperktheid van de mens, die verhindert dat hij alles in zijn hoofd heeft, steeds mogelijk weer met verwondering al die mooie bedenkzels op de 64 velden na te spelen.

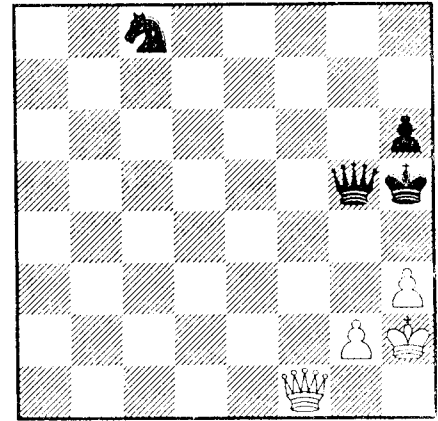

diagram 29

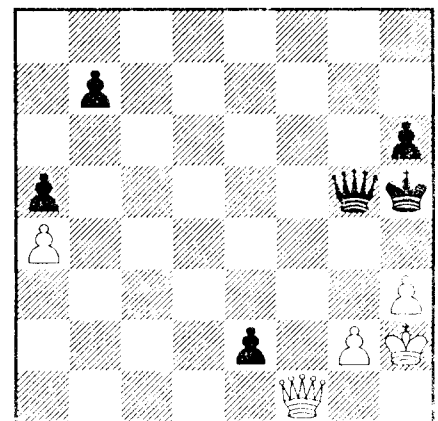

diagram 30

CHRIS VAN GUNST OVERLEDEN

Jan van Reek

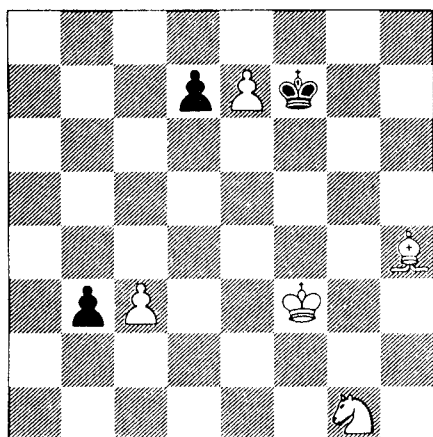
Geheel onverwacht is dr. ir. Christiaan Anne van Gunst op 15 augustus 70 jaar oud overleden. Hiermee is ARVES zonder voorzitter.

Van Gunst was vanaf het begin bij ARVES betrokken. Met hem heb ik de plannen voor de samenstelling van het bestuur en de doelstelling van de vereniging besproken. Zijn bestuurlijke ervaring als secretaris van de K.N.S.B. was uiterst nuttig bij de opbouw van de vereniging. Hij deed veel werk voor de vereniging waarvan de leden weinig merken, maar die voor de voortgang van de activiteiten onmisbaar zijn.

Als voorzitter had hij aangekondigd een beleidsplan te gaan opstellen. Dat zal nu dus niet doorgaan.

C.A. van Gunst

De Schaakwereld, 29 september 1939

Wit begint en wint

diagram 31

1. Ph3! b2

Na 1... d6 2. Pg5† en 3. Pe4 is de zwarte vrijpion kansloos; op 1. .. d5 volgt 2. Pg5† Ke8 3. Pe6 b2 4. Pc7† en 5. e8D†.

2. Pg5† Ke8 (2. .. Kxe7 3. Pe4† enz.) 3. Pe4 b1D 4. Pd6 mat.

J.C.A. Fischer schreef: "Een goede bijdrage tot het veelvuldig bewerkte thema: strijd van lichte stukken tegen de zwarte vrijpion".

Dit is zijn enige correcte gepubliceerde studie. In die tijd studeerde hij chemische technologie in Delft. Zijn belangrijkste latere functie was hoofd onderzoek bij D.S.M.

DEELNAME AAN HET BESTUUR GEVRAAGD

Bij nalezen van de door Van Gunst opgestelde statuten bleek de voorzitter in functie te worden benoemd; verdere taken worden binnen het bestuur verdeeld. Na overleg is Van Reek aangewezen als waarnemend voorzitter tot de volgende ledenvergadering. Tijdens de jaarvergadering is er echter op gewezen dat het samenbrengen van meerdere functies in één persoon minder gewenst is. Leden die zich voor ARVES willen inzetten voor een bestuurstaak worden opgeroepen dit te melden bij een bestuurslid. Taken die ondermeer vervuld kunnen worden zijn:

- het vertegenwoordigen van ARVES bij andere organisaties, zoals de KNSB
- het promoten van ARVES en in het bijzonder E G.